

บันทึกท้ายพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. ๒๕๖๐

ความเป็นมา

เมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ คณะรัฐมนตรีที่มี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี เสนอร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. ต่อประธานสภาิติบัญญัติแห่งชาติ โดยมีหลักการให้มีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา ด้วยเหตุผลว่า โดยที่ปัจจุบัน มีการนำระบบเกษตรพันธสัญญามาใช้ในกระบวนการผลิตผลผลิต หรือบริการทางการเกษตรอย่างแพร่หลาย ซึ่งหากมีการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาให้มีความเป็นธรรมตามหลักสากลจะช่วยสร้างความร่วมมือและพัฒนา ศักยภาพในผลิตผลผลิตหรือบริการทางการเกษตรอย่างยั่งยืน ส่งผลให้เกษตรกรมีความมั่นคงทางด้านรายได้ และ ได้รับการถ่ายทอดความรู้อันจำเป็นตลอดจนเทคโนโลยีการผลิตที่มีมาตรฐาน มีการควบคุมต้นทุนในการผลิตผลผลิต หรือบริการทางการเกษตร และผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรสามารถประกอบธุรกิจโดยได้รับผลผลิตที่มีคุณภาพ มาตรฐานตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความเข้มแข็งทางธุรกิจของประเทศให้สามารถ แข่งขันในตลาดการค้าเสรีได้ต่อไป อย่างไรก็ตามโดยที่การทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญามีลักษณะผสมผสาน ระหว่างสัญญาจ้างทำของ สัญญาจ้างแรงงาน และสัญญาซื้อขาย ซึ่งมีความซับซ้อนและยุ่งยากในการวิเคราะห์ถึง ความคุ้มค่าและต้นทุนในการผลิตผลผลิตหรือบริการทางการเกษตร ส่งผลให้ในกรณีที่คู่สัญญาเป็นเกษตรกรรายย่อย ซึ่งมีอำนาจต่อรองในการทำสัญญาน้อยกว่าผู้ประกอบการทางธุรกิจทางการเกษตร มีความเสี่ยงในการปฏิบัติตาม เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญา สมควรที่รัฐจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาเพื่อให้เกิด ความเป็นธรรม รวมทั้งกำหนดกลไกในการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา จึงจำเป็นต้องตรา พระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ เพื่อให้สภาิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ และประธานสภาิติบัญญัติแห่งชาติได้บรรจุระเบียบ วาระการประชุมสภาิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๐/๒๕๕๙ วันพฤหัสบดีที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙

สภาิติบัญญัติแห่งชาติในคราวประชุมครั้งที่ ๗๐/๒๕๕๙ วันพฤหัสบดีที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙ ที่ประชุมประชุมมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวพร้อมตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้น คณะหนึ่งจำนวน ๒๒ คนเพื่อพิจารณารายละเอียด กำหนดแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน กำหนดเวลาปฏิบัติงาน ภายใน ๖๐ วัน ต่อมาที่ประชุมสภาิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๐/๒๕๕๙ วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๙ มีมติให้ขยายเวลาปฏิบัติงานออกไปอีก ๖๐ วันและครั้งที่ ๑๑/๒๕๖๐ วันพฤหัสบดีที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ มีมติให้ขยายเวลาปฏิบัติงานออกไปอีก ๓๐ วัน ต่อมาในคราวประชุมสภาิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๖๐ วันพฤหัสบดีที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๐ ได้พิจารณารายงานของคณะกรรมการวิสามัญแล้วและมีมติเริ่มต้นด้วย ชื่อร่าง คำปรารภโดยพิจารณาเรียงลำดับมาตราถึงมาตรา ๓ ซึ่งการพิจารณาและมีมติในบางมาตราดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อมาตราที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นประธานคณะกรรมการวิสามัญจึงได้ขอถอนรายงานการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัตินี้กลับไปพิจารณาทบทวน สำหรับการพิจารณาในชั้นกรรมาธิการโดยคณะรัฐมนตรีได้ มอบหมายส่วนราชการที่มาชี้แจงแสดงความคิดเห็น ได้แก่ สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (สำนักงานปลัดกระทรวง และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร) กระทรวงยุติธรรม (กรมคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพ ศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม) หน่วยงานอิสระของรัฐ (สำนักงาน อัยการสูงสุด) และหน่วยงานที่คณะกรรมการได้เชิญมาชี้แจงแสดงความคิดเห็น ได้แก่ สันนิบาตสหกรณ์ แห่งประเทศไทย มูลนิธิชีววิถี บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ อาหาร จำกัด (มหาชน)

บริษัท เซ็นทาโก ฟาร์ม จำกัด บริษัท เบทาโกร จำกัด (มหาชน) รวมถึงสภาเกษตรกรแห่งชาติ และเกษตรกรจังหวัดต่าง ๆ เช่น จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดจันทบุรี จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดสิงห์บุรี เป็นต้น นอกจากนี้ คณะกรรมการวิสามัญได้ตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณากฎหมายลำดับรองที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวด้วย จากนั้นสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในคราวประชุม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๖๐ วันพฤหัสบดีที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๐ และครั้งที่ ๒๐/๒๕๖๐ วันศุกร์ที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๐ พิจารณารายละเอียดเรียงตามลำดับมาตราในวาระที่สอง และลงมติในวาระที่สามเห็นสมควรประกาศใช้เป็นกฎหมายพร้อมเห็นชอบข้อสังเกตของคณะกรรมการวิสามัญ และส่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไปยังนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๐ เพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ

อนึ่ง ข้อสังเกตของคณะกรรมการวิสามัญมี ๙ ประการ (๑) ขอแก้ไขเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. (๒) การทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรนำสัญญาการผลิตผลผลิตหรือบริการทางการเกษตรประเภทเดียวกันไปใช้กับเกษตรกรตั้งแต่สิบรายขึ้นไปโดยไม่จำเป็นต้องทำสัญญานับเดียวเท่านั้น สามารถทำสัญญาหนึ่งฉบับต่อหนึ่งคนได้และไม่ต้องทำในท้องที่เดียวกันหรือในเวลาเดียวกัน ดังนั้นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรกำหนดมาตรการในการตรวจสอบและกำกับดูแลมิให้ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรกระทำการแบ่งสัญญาหรือกระทำการใด ๆ ตามที่มาตรา ๒๕ กำหนดไว้ เพื่อหลีกเลี่ยงการเข้าสู่การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ (๓) ก่อนที่คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาจะใช้อำนาจในการประกาศว่าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีพฤติกรรมเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งอย่างไม่เป็นธรรมตามมาตรา ๑๕ จะต้องเปิดโอกาสให้คู่สัญญาที่จะถูกประกาศมีโอกาสได้ชี้แจงและแสดงหลักฐานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม (๔) ในการจัดทำเอกสารสำหรับการชี้ชวนตามมาตรา ๒๐ ที่กำหนดให้ผู้ประกอบการเกษตรต้องจัดทำข้อมูลอันจำเป็นเพื่อใช้ในการตัดสินใจลงทุนและเข้าทำสัญญาของเกษตรกรนั้น ข้อมูลดังกล่าวให้รวมถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนด้วย แต่ไม่รวมถึงข้อมูลที่มูลลักษณะเป็นความลับทางการค้า และสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรพิจารณารายละเอียดของเอกสารสำหรับการชี้ชวนว่าเหมาะสมและเป็นธรรมหรือไม่ (๕) ในการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประกอบการเกษตรหรือข้อมูลอื่นใดของสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ต้องจัดทำและเผยแพร่ในระบบสารสนเทศ รวมทั้งสื่ออื่นให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายนั้น ให้พิจารณาดำเนินการให้มีความสะดวกแก่คนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสด้วย (๖) ในการกำหนดรูปแบบของสัญญาตามมาตรา ๑๐ (๓) หรือมาตรา ๒๓ คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาควรเน้นให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายและส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยมีอำนาจในการเจรจาต่อรองกับผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรได้มากขึ้น ทั้งนี้ ก่อนที่จะมีการกำหนดให้สัญญาใดต้องทำตามแบบที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา ๒๓ คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา ควรกำหนดให้มีการประเมินผลกระทบอย่างสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม โดยผู้ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ อย่างรอบด้าน (๗) ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. เป็นกฎหมายใหม่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ซึ่งเป็นหน่วยงานปฏิบัติตามร่างพระราชบัญญัตินี้ ได้มีการหารือร่วมกับคณะกรรมการวิสามัญให้มีการตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติและการกำหนดกรอบแนวทางการจัดทำกฎหมายลำดับรองให้มีความสอดคล้องกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติซึ่งคณะกรรมการวิสามัญได้ส่งกรอบร่างกฎหมายลำดับรองให้คณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณามอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์นำไปพิจารณาดำเนินการ อันจะทำให้เมื่อร่างพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับแล้วสามารถใช้บังคับได้ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และสามารถดำเนินการจัดทำกฎหมายลำดับรองให้แล้วเสร็จภายในกรอบระยะเวลาที่กฎหมาย

กำหนดซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดผลสัมฤทธิ์ (๘) สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีภารกิจงานใหม่และอำนาจหน้าที่เพิ่มมากขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา ดังนั้น รัฐบาลควรพิจารณาการสนับสนุนการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อรองรับภารกิจดังกล่าว รวมทั้งด้านอัตรากำลังและงบประมาณเพื่อให้การดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาบรรลุวัตถุประสงค์ และ (๙) ก่อนมีการเริ่มการผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรในระบบเกษตรพันธสัญญาผู้ประกอบการควรตรวจสอบและจัดทำฐานข้อมูลของสภาพพื้นที่ โดยเฉพาะสภาพของดินและแหล่งน้ำในบริเวณพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรตามที่กำหนดไว้ในสัญญา เพื่อใช้เป็นข้อมูลว่าด้วยผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในบริเวณดังกล่าวเกิดจากการใช้ปัจจัยการผลิตหรือกระบวนการผลิตที่ผู้ประกอบการกำหนดไว้หรือไม่ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, สืบค้น ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑ จาก http://web.senate.go.th/bill/bk_data/263-5.PDF)

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๕๖ ก วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐ หน้า ๑

วันเริ่มใช้บังคับ เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ผู้รักษาการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เหตุผลในการประกาศใช้

โดยที่ปัจจุบันมีการนำระบบเกษตรพันธสัญญามาใช้ในกระบวนการผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรอย่างแพร่หลาย ซึ่งหากมีการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาให้มีความเป็นธรรมตามหลักสากลจะช่วยสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรอย่างยั่งยืน ส่งผลให้เกษตรกรมีความมั่นคงทางด้านรายได้ และได้รับการถ่ายทอดความรู้ อันจำเป็นตลอดจนเทคโนโลยีการผลิตที่มีมาตรฐาน มีการควบคุมต้นทุนในการผลิตผลหรือบริการทางการเกษตร มีการป้องกันความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอกและผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรสามารถประกอบการได้โดยได้รับผลิตผลที่มีคุณภาพมาตรฐานตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความเข้มแข็งทางธุรกิจของประเทศให้สามารถแข่งขันในตลาดการค้าเสรีได้ต่อไป อย่างไรก็ตาม โดยที่การทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญามีลักษณะผสมผสานระหว่างสัญญาจ้างทำของสัญญาจ้างแรงงาน และสัญญาซื้อขายซึ่งมีความซับซ้อนและยุ่งยากในการวิเคราะห์ถึงความคุ้มค่าและต้นทุนในการผลิตผลหรือบริการทางการเกษตร ส่งผลให้เกษตรกรที่คู่สัญญาเป็นเกษตรกรรายย่อยซึ่งมีอำนาจต่อรองในการทำสัญญาน้อยกว่าผู้ประกอบการทางการเกษตร มีความเสี่ยงในการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาสมควรที่รัฐจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายรวมทั้งกำหนดกลไกในการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. ๒๕๖๐ มีบทบัญญัติทั้งสิ้น ๔๘ มาตรา สาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

๑. กำหนดบทนิยามที่สำคัญ ๆ (มาตรา ๔)

“ระบบเกษตรพันธสัญญา” หมายความว่า ระบบการผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรที่เกิดขึ้นจากสัญญาผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรประเภทเดียวกันระหว่างผู้ประกอบการทางการเกษตรฝ่ายหนึ่งกับบุคคลธรรมดา ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรวมทั้งสิ้นรายขึ้นไป หรือกับสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์หรือกับวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตามกฎหมาย

ว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม อีกฝ่ายหนึ่ง ที่มีเงื่อนไขในการผลิต จำหน่าย หรือจ้างผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรอย่างหนึ่งอย่างใด โดยเกษตรกรกลางที่จะผลิต จำหน่าย หรือรับจ้างผลิตผลิตผลทางการเกษตรตามจำนวน คุณภาพ ราคา หรือระยะเวลาที่กำหนดไว้ และผู้ประกอบการกิจการทางการเกษตรกลางที่จะซื้อผลิตผลดังกล่าวหรือจ่ายค่าตอบแทนตามที่กำหนดไว้ตามสัญญา โดยผู้ประกอบการกิจการทางการเกษตรเข้าไปมีส่วนในกระบวนการผลิต เช่น เป็นผู้กำหนดวิธีการผลิต จัดหาพันธุ์ เมล็ดพันธุ์ ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร หรือปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร

“ผู้ประกอบการกิจการทางการเกษตร” หมายความว่า บุคคลซึ่งประกอบธุรกิจการผลิต แปรรูป จำหน่าย หรือการส่งออกผลิตผลทางการเกษตร หรือให้บริการด้านระบบการผลิตสินค้าหรือปัจจัยการผลิตทางการเกษตรในระบบเกษตรพันธสัญญา

“เกษตรกร” หมายความว่า บุคคลธรรมดาซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมและให้หมายความรวมถึงสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์และวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตามกฎหมายว่าด้วยส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม

“เกษตรกรรม” หมายความว่า การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำหรือเกษตรกรรมอื่นที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น องค์การมหาชน และรัฐวิสาหกิจ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

“คณะกรรมการใกล้เคียงข้อพิพาท” หมายความว่า คณะกรรมการใกล้เคียงข้อพิพาท กรุงเทพมหานคร หรือคณะกรรมการใกล้เคียงข้อพิพาทประจำจังหวัด แล้วแต่กรณี

“ข้อพิพาท” หมายความว่า ข้อโต้แย้งที่เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา

๒. คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา (หมวด ๑ มาตรา ๖ – มาตรา ๑๕)

๒.๑ กำหนดให้มี “คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา” ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธาน กรรมการ และกรรมการอื่นตามที่กำหนด ได้แก่ กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน ๑๓ คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกจำนวนไม่เกิน ๙ คน (ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งจากเกษตรกร ๓ คน ผู้ประกอบการกิจการทางการเกษตร ๓ คน และผู้ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านบริหารธุรกิจ เทคโนโลยีทางการเกษตร หรือเศรษฐศาสตร์จำนวนไม่เกิน ๓ คน) และกำหนดให้ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มอบหมายเป็นเลขานุการ (มาตรา ๖) ทั้งนี้ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๗ โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๓ ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๒ วาระไม่ได้ ส่วนการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเป็นไปตามวาระ (มาตรา ๘) และการพ้นจากตำแหน่งตามพระราชบัญญัตินี้กำหนด เช่น ตาย ลาออก รัฐมนตรีให้ออก ขาดคุณสมบัติ เป็นต้น (มาตรา ๙)

๒.๒ กำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา มีอำนาจหน้าที่ เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาตามพระราชบัญญัตินี้บัญญัติไว้ ๑๐ ประการที่สำคัญ ๆ เช่น (๑) เสนอแผนการพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติ (๒) กำหนดแนวทางหรือมาตรการเพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้เป็นไปตามแผนพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่ คณะรัฐมนตรีอนุมัติ (๓) กำหนดรูปแบบสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาและส่งเสริมให้นำรูปแบบสัญญา

ดังกล่าวไปใช้ (๔) ส่งเสริมให้มีการทำประกันภัยในระบบเกษตรพันธสัญญา (๕) เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้มีการตรากฎหมาย หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับการส่งเสริม และพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา เป็นต้น (มาตรา ๑๐) และคณะกรรมการยังมีอำนาจแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการ (มาตรา ๑๒) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการ หรือ คณะอนุกรรมการมีอำนาจเชิญบุคคลมาให้ข้อเท็จจริง ความเห็น หรือส่งเอกสาร หลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อ ประกอบการพิจารณาได้ตามที่เห็นสมควร (มาตรา ๑๓)

๒.๓ กำหนดเกี่ยวกับองค์ประชุมคณะกรรมการ การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุม (มาตรา ๑๑)

๒.๔ กำหนดให้สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการ รับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาและคณะอนุกรรมการ รวมทั้งให้มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ ๖ ประการ ที่สำคัญ ๆ เช่น (๑) รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลและ สภาพปัญหาเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมในระบบเกษตรพันธสัญญาเสนอต่อคณะกรรมการฯ เพื่อประกอบการ พิจารณาในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ (๒) จัดให้มีการศึกษาวิจัยหรือสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนา ระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม (๓) พิจารณาปัญหาเกี่ยวกับระบบเกษตรพันธสัญญาและนำเสนอ คณะกรรมการฯ เพื่อพิจารณาดำเนินการ (๔) เผยแพร่ ให้ความรู้ และให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในการทำ สัญญาและการทำเกษตรในระบบเกษตรพันธสัญญา เป็นต้น (มาตรา ๑๔)

๒.๕ กำหนดในกรณีที่มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้และผลของคดีถึงที่สุดแล้ว หรือปรากฏข้อเท็จจริงว่าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีพฤติกรรมเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งอย่างไม่เป็นธรรม ให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจประกาศโดยระบุรายละเอียดของการฝ่าฝืนหรือพฤติกรรม รวมทั้งระบุชื่อบุคคล ที่เกี่ยวข้องให้ประชาชนทราบได้ (มาตรา ๑๕)

๓. ระบบเกษตรพันธสัญญา (หมวด ๒ มาตรา ๑๖ – มาตรา ๒๘)

๓.๑ ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร (ส่วนที่ ๑ ของหมวด ๒)

๑) กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจในระบบเกษตร พันธสัญญามีหน้าที่ต้องแจ้งการประกอบธุรกิจต่อสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก่อนเริ่มประกอบ กิจการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนด (มาตรา ๑๖) สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทำหน้าที่จัดทำทะเบียนผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรและเปิดเผย ให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ โดยต้องจัดทำและเผยแพร่ในระบบข้อมูลสารสนเทศรวมทั้งสื่ออื่นที่ ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย (มาตรา ๑๗)

๒) กำหนดในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรประสงค์จะเลิกการประกอบธุรกิจใน ระบบเกษตรพันธสัญญาจะต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นการล่วงหน้า ไม่น้อยกว่า ๓๐ วันก่อนวันที่จะเลิกประกอบธุรกิจดังกล่าว ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนด (มาตรา ๑๘) การเลิกประกอบธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญาหรือ การเลิกนิติบุคคลที่ประกอบธุรกิจดังกล่าวไม่ว่าจะมีการแจ้งตามมาตรา ๑๘ หรือไม่ ไม่มีผลให้สัญญา ในระบบเกษตรพันธสัญญาสิ้นสุดลง (มาตรา ๑๙)

๓.๒ การทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา (ส่วนที่ ๒ ของหมวด ๒)

๑) กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรต้องจัดทำเอกสารสำหรับการชี้ชวนให้เกษตรกร ผู้ที่ประสงค์จะเข้าทำสัญญาทราบเป็นการล่วงหน้าก่อนทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา พร้อมทั้งรับรอง ความถูกต้องของข้อมูลตามเอกสารสำหรับการชี้ชวนและต้องส่งสำเนาเอกสารสำหรับการชี้ชวนดังกล่าวให้ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เก็บไว้เพื่อใช้เป็นเอกสารในการตรวจสอบจำนวน ๑ ชุด

ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนด (มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่งและวรรคสอง) กำหนดให้เอกสารสำหรับการชี้ชวนดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีข้อความหรือคำรับรองเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้จำนวน ๔ รายการ ซึ่งที่สำคัญ ๆ เกี่ยวกับข้อมูลทางพาณิชย์ ข้อมูลแผนการผลิต เงินลงทุน คุณภาพ ประสิทธิภาพของจำนวนและปริมาณของผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรที่จะทำการผลิตหรือบริการตามสัญญา ระยะทางที่เหมาะสมในการขนส่ง ประสิทธิภาพระยะเวลาต้นทุน ความคุ้มค่าในการผลิต ภาระความเสี่ยง ข้อมูลอันจำเป็นในกระบวนการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรที่เกี่ยวข้องตามสัญญา รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพมาตรฐานของพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ อาหาร ยา ปัจจัยการผลิต สารเคมี เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือสิ่งที่ต้องนำมาใช้ในการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรตามสัญญานั้น ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่าคุณภาพและมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนข้อมูลอื่นใดตามที่คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาประกาศกำหนด (มาตรา ๒๐ วรรคสาม) รวมทั้งกำหนดให้ถือว่าเอกสารสำหรับการชี้ชวนดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา และหากสัญญาที่ผู้ประกอบการกิจการเกษตรจัดทำกับเกษตรกรมีข้อความใดในสัญญาขัดหรือแย้งกับข้อความในเอกสารสำหรับการชี้ชวนให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่เกษตรกร (มาตรา ๒๐ วรรคสี่และวรรคห้า)

๒) กำหนดให้สัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาต้องจัดทำเป็นหนังสือ ใช้ข้อความภาษาไทยที่เข้าใจง่าย หากมีศัพท์ทางเทคนิคจะต้องมีคำอธิบายประกอบและอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้จำนวน ๑๓ รายการ ที่สำคัญ ๆ เกี่ยวกับชื่อและสถานที่ติดต่อระหว่างคู่สัญญา วันที่ทำสัญญา วัตถุประสงค์ของสัญญาโดยระบุลักษณะหรือประเภทของการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตร ระยะเวลาในการปฏิบัติตามสัญญา รายละเอียดของสถานที่ผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตร หน้าที่ของคู่สัญญา ราคาและวิธีการคำนวณราคาวัตถุดิบและผลิตผลทางการเกษตร วันและสถานที่ส่งมอบผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรและการชำระเงิน เหตุยกเว้นการไม่ปฏิบัติตามสัญญาในกรณีเกิดเหตุสุดวิสัย หรือเกิดสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์หรือไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และอยู่นอกเหนือการควบคุมของคู่สัญญา กรณีสิทธิในทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนของการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรว่าเป็นของคู่สัญญาฝ่ายใด ผู้รับความเสี่ยงภัยในผลิตผลทางการเกษตรและความเสี่ยงทางการค้า การเยียวยาความเสียหายจากการผิดสัญญา สิทธิในการบอกเลิกสัญญาของคู่สัญญา และรายละเอียดอื่นตามที่คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาประกาศกำหนด (มาตรา ๒๑)

๓) กำหนดในกรณีที่สัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาที่จัดทำขึ้นไม่มีรายละเอียดตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๑ ให้เกษตรกรมีสิทธิเลือกว่าจะให้เพิ่มความในสัญญาให้ครบถ้วนและให้สัญญานั้นมีผลใช้บังคับต่อไป หรือจะบอกเลิกสัญญานั้น โดยเกษตรกรต้องใช้สิทธิเลือกภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ทำสัญญาหรือก่อนส่งมอบผลิตผลแล้วแต่ระยะเวลาใดจะสั้นกว่า เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาดังกล่าวให้สัญญาใช้บังคับต่อไป ทั้งนี้ การบอกเลิกสัญญาในกรณีดังกล่าวไม่ตัดสิทธิเกษตรกรในการเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการหรือการดำเนินการตามสัญญาโดยสุจริต (มาตรา ๒๒)

๔) กำหนดในกรณีที่การทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาโดยอาจมีผลกระทบอย่างสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญามีอำนาจกำหนดให้สัญญานั้นต้องทำตามแบบที่คณะกรรมการฯ ประกาศกำหนด แต่ไม่มีผลกระทบกับสัญญาที่คู่สัญญาได้จัดทำขึ้นก่อนวันประกาศกำหนดแบบของสัญญามีผลใช้บังคับ (มาตรา ๒๓) ในกรณีที่ผู้ประกอบการกิจการเกษตรจัดทำสัญญาไม่เป็นไปตามแบบที่คณะกรรมการฯ ประกาศกำหนดดังกล่าว ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญให้ถือว่าสัญญาส่วนนั้นไม่มีผลใช้บังคับและให้นำความตามแบบที่คณะกรรมการฯ กำหนดมาใช้

บังคับแทน ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิเกษตรกรในการเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการหรือการดำเนินการตามสัญญาส่วนที่ไม่มีผลใช้บังคับโดยสุจริต (มาตรา ๒๔)

๕) กำหนดห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรแบ่งสัญญาระหว่างผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรกับเกษตรกรหรือกระทำการอื่นใด เพื่อให้การทำสัญญาไม่เข้าลักษณะของสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาตามพระราชบัญญัตินี้ และกรณีที่มีการทำสัญญาในลักษณะดังกล่าว ให้ถือว่าสัญญานั้นเป็นสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา (มาตรา ๒๕)

๖) กำหนดให้ข้อตกลงหรือเงื่อนไขใดในสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาตามที่กำหนดไว้จำนวน ๙ ข้อไม่มีผลใช้บังคับ ที่สำคัญ ๆ เช่น (๑) ข้อตกลงที่บังคับให้เกษตรกรต้องรับมอบพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ อาหาร ยา และปัจจัยการผลิต สารเคมี เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือสิ่งที่จะต้องนำมาใช้ในการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรใด ๆ ที่ไม่มีคุณภาพ ตามที่ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรจัดหา หรือไม่เป็นไปตามที่กำหนดในสัญญา หรือไม่มีฉลากหรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานสินค้า ตามที่กฎหมายนั้น ๆ กำหนด (๒) ข้อตกลงที่ยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรต่อเกษตรกรในความชำรุดบกพร่องหรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานของพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ อาหาร ยา สารเคมี เครื่องมืออุปกรณ์ ปัจจัยการผลิต หรือสิ่งที่จะต้องนำมาใช้ในการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรใด ๆ แก่เกษตรกรที่ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรเป็นผู้จัดหา (๓) ข้อตกลงหรือเงื่อนไขที่กำหนดให้มีการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สิน หรือสิทธิใด ๆ ของเกษตรกรให้แก่ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรภายหลังจากการบอกเลิกสัญญาหรือในกรณีที่ผิดสัญญา (๔) ข้อตกลงหรือเงื่อนไขที่ให้เกษตรกรต้องรับผิดชอบในสัญญาแม้เกิดเหตุสุดวิสัยหรือสาธารณภัยอันไม่อาจจะโทษฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ เป็นต้น (มาตรา ๒๖)

๗) กำหนดให้การบอกเลิกสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาก่อนสิ้นกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา โดยผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรหรือเกษตรกรฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เนื่องจากสภาพของพื้นที่ที่ทำการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรตามสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา หรือภาวะตลาดของผลิตผลทางการเกษตรดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไป จะกระทำไม่ได้ เว้นแต่มีการตกลงกำหนดเงินชดเชยการลงทุนหรือค่าใช้จ่ายอื่นใดให้แก่อีกฝ่ายอย่างเป็นธรรม (มาตรา ๒๗)

๘) กำหนดให้ข้อสัญญาใดที่มีให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ข้อสัญญานั้นเป็นโมฆะ (มาตรา ๒๘)

๔. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (หมวด ๓ มาตรา ๒๙ – มาตรา ๓๗)

๔.๑ กำหนดให้เมื่อมีข้อพิพาทในการปฏิบัติตามสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสงค์จะใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ก่อน จึงจะมีสิทธินำข้อพิพาทไปสู่การพิจารณาของอนุญาโตตุลาการหรือนำคดีไปสู่ศาลได้ โดยให้คู่สัญญาซึ่งประสงค์จะใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทยื่นคำร้องต่อประธานคณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นข้อพิพาท ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาประกาศกำหนด (มาตรา ๒๙)

๔.๒ กำหนดให้มีคณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม ผู้อำนวยการเขตกรุงเทพมหานครในท้องที่มีข้อพิพาท และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการเกษตรหรือการบริหารธุรกิจซึ่งปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งจำนวนไม่เกิน ๓ คน เป็นกรรมการ และผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นกรรมการและเลขานุการ (มาตรา ๓๐) ส่วนคณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำจังหวัด ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ

อัยการจังหวัดซึ่งได้รับมอบหมาย พาณิชยจังหวัด ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม นายอำเภอในท้องที่ที่มีข้อพิพาท ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการเกษตรหรือการบริหารธุรกิจซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง จำนวนไม่เกิน ๓ คน เป็นกรรมการ และเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ (มาตรา ๓๑) สำหรับวาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และการประชุมของ คณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๘ มาตรา ๙ และมาตรา ๑๑ ในส่วนของ คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญามาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา ๓๒)

๔.๓ กำหนดในกรณีที่มีพื้นที่ในการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรตามสัญญาในระบบ เกษตรพันธสัญญาที่มีข้อพิพาทครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่สองจังหวัดขึ้นไป ให้คณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทใน จังหวัดที่มีพื้นที่ในการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรที่มีข้อพิพาทส่วนใหญ่ตั้งอยู่เป็นผู้ดำเนินการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เว้นแต่คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาจะกำหนดหลักเกณฑ์ เกี่ยวกับอำนาจในการพิจารณาของคณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในกรณีนี้เป็นประการอื่น (มาตรา ๓๓)

๔.๔ กำหนดให้คณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้แล้วเสร็จภายใน ๒๐ วันนับแต่วันที่ประธานคณะกรรมการฯ ได้รับคำร้อง เว้นแต่มีเหตุจำเป็นไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ระยะเวลาดังกล่าว ให้มีหนังสือแจ้งให้คู่สัญญาทราบก่อนครบกำหนดเวลา ในการนี้ให้ขยายระยะเวลาในการ ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทออกไปได้อีกไม่เกิน ๑๐ วันนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาดังกล่าว (มาตรา ๓๔)

๔.๕ กำหนดให้คณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอาจขอให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือส่ง เอกสารหรือหลักฐานอื่นใดเพื่อประกอบการพิจารณาภายในระยะเวลาที่กำหนดได้ (มาตรา ๓๕)

๔.๖ กำหนดในระหว่างกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท นับแต่วันที่ประธานคณะกรรมการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้รับคำร้องตามมาตรา ๒๙ จนถึงวันที่คณะกรรมการฯ สั่งจำหน่ายข้อพิพาทหรือวันที่ คู่สัญญาประนีประนอมยอมความกัน แล้วแต่กรณี ห้ามมิให้คู่สัญญา (๑) ชะลอ ระวัง หรือยุติการปฏิบัติหน้าที่ ตามสัญญาจนเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหาย (๒) ในกรณีที่สัญญาสิ้นสุดลงระหว่างกระบวนการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ห้ามมิให้คู่สัญญากระทำการใด ๆ ที่เป็นการเสียหายแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งทั้งทางตรงและ ทางอ้อม (๓) ทำข้อตกลงเพิ่มเติมหรือแก้ไขสัญญาเพื่อให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รับความเสี่ยงภัย ภาระหรือมี หน้าที่เพิ่มเติม โดยไม่มีค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรมซึ่งในกรณีที่มีการทำข้อตกลงหรือแก้ไขสัญญาดังกล่าวนี้ ให้ถือว่าข้อตกลงนั้นไม่มีผลใช้บังคับ (มาตรา ๓๖)

๔.๗ กำหนดในกรณีที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้ ให้คณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจัดให้มีการ ทำสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างคู่สัญญา และหากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญา ประนีประนอมยอมความดังกล่าว ให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการ และให้พนักงานอัยการ ยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อให้ออกคำสั่งบังคับให้ (มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม) ในกรณีที่คู่สัญญา ไม่อาจตกลงกันได้ ให้คณะกรรมการฯ สั่งจำหน่ายข้อพิพาทนั้น แต่ไม่ตัดสิทธิคู่สัญญาที่จะนำข้อพิพาทไปสู่การ พิจารณาของอนุญาโตตุลาการหรือนำคดีไปสู่ศาล และในกรณีที่เกษตรกรร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ คณะกรรมการฯ มีหนังสือแจ้งกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพดำเนินการประสานงานเพื่อให้มีการดำเนินคดีแบบ กลุ่มต่อไป (มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง) นอกจากนี้ ยังกำหนดให้เมื่อคณะกรรมการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทได้รับข้อพิพาทไว้พิจารณา ให้อายุความในการฟ้องคดีสะดุดหยุดลง นับแต่วันที่ประธานกรรมการฯ รับคำร้องจนถึงวันที่คณะกรรมการฯ สั่งจำหน่ายข้อพิพาทหรือวันที่คู่สัญญาทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน แล้วแต่กรณี (มาตรา ๓๗ วรรคสี่) โดยหลักเกณฑ์และวิธีการในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการจัดทำ สัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา ประกาศกำหนด (มาตรา ๓๗ วรรคห้า)

๕. บทกำหนดโทษ (หมวด ๔ มาตรา ๓๘ – มาตรา ๔๒)

๕.๑ กำหนดโทษสำหรับกรณีผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๖ มาตรา ๑๘ มาตรา ๒๐ มาตรา ๒๑ วรรคสอง หรือฝ่าฝืนมาตรา ๒๕ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท (มาตรา ๓๘) ซึ่งสาระสำคัญคือ ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรต้องแจ้งการประกอบธุรกิจต่อสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก่อนเริ่มประกอบกิจการตามมาตรา ๑๖ ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรจะเลิกการประกอบธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญาจะต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นการล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓๐ วันก่อนวันที่จะเลิกประกอบธุรกิจตามมาตรา ๑๘ ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรต้องจัดทำเอกสารสำหรับการชี้ชวนให้เกษตรกรผู้ที่ประสงค์จะเข้าทำสัญญาทราบเป็นการล่วงหน้าก่อนทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาตามมาตรา ๒๐ ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรต้องส่งมอบสัญญาให้เกษตรกรในวันทำสัญญาตามมาตรา ๒๑ วรรคสอง และตามมาตรา ๒๕ ห้ามผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรแบ่งสัญญาระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรกับเกษตรกรหรือกระทำการอื่นใด เพื่อให้การทำสัญญาไม่เข้าลักษณะของสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาตามพระราชบัญญัตินี้

๕.๒ กำหนดโทษสำหรับคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๖ (๑) หรือ (๒) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือปรับอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ฝ่าฝืน (มาตรา ๓๙) ซึ่งสาระสำคัญคือ (๑) ชะลอระงับ หรือยุติการปฏิบัติหน้าที่ตามสัญญาจนเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหาย หรือ (๒) ในกรณีที่สัญญาลิ้นสุดลงระหว่างกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ห้ามมิให้คู่สัญญากระทำการใด ๆ ที่เป็นการเสียหายแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งทั้งทางตรงและทางอ้อม

๕.๓ กำหนดโทษสำหรับในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการหรือผู้จัดการหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นด้วย (มาตรา ๔๐)

๕.๔ กำหนดในกรณีที่การผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรในระบบเกษตรพันธสัญญาใดก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนอันเนื่องมาจากการใช้ปัจจัยการผลิตหรือกระบวนการผลิตภายใต้เงื่อนไขที่ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรกำหนด ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายใหม่ทดแทนหรือค่าเสียหายเพื่อการนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าผลกระทบนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเป็นการกระทำหรือละเว้นการกระทำของเกษตรกรในการไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนหรือเงื่อนไขที่ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรกำหนด (มาตรา ๔๑ วรรคหนึ่ง) ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหาย ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามวรรคหนึ่ง หมายความว่ารวมถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ทางราชการต้องรับภาระจ่ายจริงในการขจัดมลพิษหรือฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อม (มาตรา ๔๑ วรรคสอง)

๕.๕ กำหนดให้บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นความผิดที่เปรียบเทียบปรับได้ และกำหนดให้มีคณะกรรมการเปรียบเทียบทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและในส่วนภูมิภาคได้ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนดตามความเหมาะสม (มาตรา ๔๒)

๖. บทเฉพาะกาล (มาตรา ๔๓ – มาตรา ๔๘)

๖.๑ กำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรซึ่งประกอบธุรกิจในลักษณะที่เป็นการประกอบธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญาตามพระราชบัญญัตินี้อยู่แล้ว และประสงค์จะประกอบธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญาต่อไป ต้องแจ้งการประกอบธุรกิจดังกล่าวภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนด (มาตรา ๔๓) ให้สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดทำทะเบียนผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร (มาตรา ๔๔)

๖.๒ กำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ปฏิบัติหน้าที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามพระราชบัญญัตินี้ไปพรากก่อนจนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๖(๔) ทั้งนี้ต้องไม่เกินเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ (มาตรา ๔๕)

๖.๓ กำหนดให้ภายใต้บังคับมาตรา ๒๖ ให้สัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่ มีผลผูกพันคู่สัญญาต่อไปจนกว่าสัญญาจะสิ้นสุดลง และในกรณีที่มีข้อพิพาทในการปฏิบัติตามสัญญาดังกล่าว ให้นำบทบัญญัติในหมวด ๓ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และบทกำหนดโทษตามมาตรา ๓๙ มาใช้บังคับ (มาตรา ๔๖)

๖.๔ กำหนดให้บรรดาเรื่องร้องเรียนตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๕๙ ที่สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับไว้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และอยู่ระหว่างการดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าว ให้สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์พิจารณาดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไป (มาตรา ๔๗)

๖.๕ กำหนดให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินการออกประกาศหรือระเบียบตามพระราชบัญญัตินี้ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ หากไม่สามารถดำเนินการได้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รายงานเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการได้ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ (มาตรา ๔๘)

นางวนิดา อินทรอำนวย / จัดทำ